

Què és un àlbum il·lustrat?

Definir què és un àlbum il·lustrat és una tasca complicada, entre d'altres, per l'ambigüitat del concepte. La línia que separa els àlbums d'altres tipus de llibres que compten amb il·lustracions és molt fina.

Teresa Duran (escriptora i il·lustradora, destaca per la seva dedicació al llibre infantil i juvenil, tant en la creació com en la investigació i la docència): (...) “la gran diferència entre un llibre il·lustrat i un àlbum rau en qui porta el pes narratiu. Quan la imatge és imprescindible per entendre qui fa què, com, quan i per què; quan, observant-la, podem fer-nos una idea cabal i fiable de la història o de l'anècdota narrada, explícitament o implícita, i quan, analitzant-la, podem apreciar com i per què aquell discurs icònic ens expressa el que ens expressa, aleshores estem davant d'un àlbum.”

Peculiaritats de l'àlbum il·lustrat, les que el fan tan especial:

- Té format de llibre.
- Integra dos codis diferents en un sol objecte: el codi lingüístic i el codi visual.
- La imatge/il·lustració és imprescindible per entendre la història que es conta. Pot tenir diferents tipus de relació amb el text que acompanya: pot anar més enllà del text, pot explicar el contrari del que ens diu el text...
- El text i la il·lustració tenen un lligam molt especial: col·laboren junts per explicar la història.
- Tots els elements que conformen l'àlbum en expliquen la història que conté: el format, la mida, el color, la tipografia que utilitza... és com una gran orquestra que necessita de tots els músics per poder tocar una simfonia.

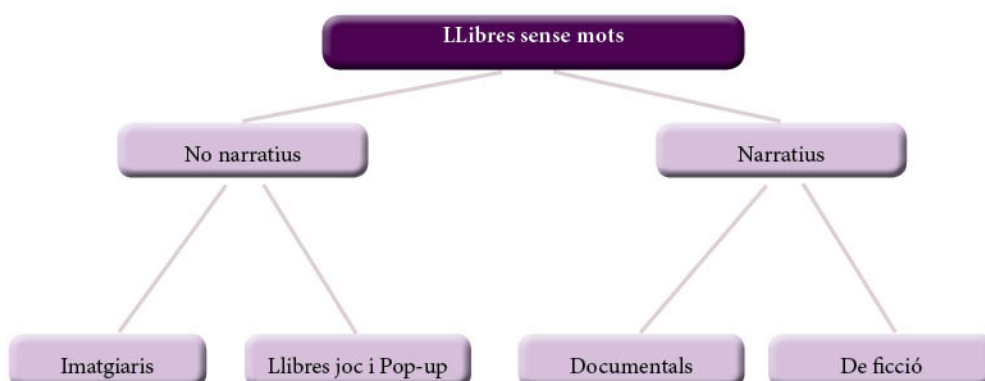
L'àlbum és, en molts casos, gairebé un objecte d'art. Pel seu format, per les imatges, pel contingut ... , es converteix en un recurs inestimable en l'àmbit educatiu.

En moltes ocasions introduirà els infants en el món de la il·lustració, com si d'una galeria d'art es tractara. Cecília Silva Díaz diu:

“La il·lustració és el primer contacte que té el nen amb les arts visuals, les imatges dels seus llibres seran la seva primera galeria d'art.”

Classificació

Llibres sense mots

Llibres amb text

També trobem, en aquest cas, els que no són de tipus narratiu (no expliquen cap història) i els que sí ho són; en trobarem també de ficció i documentals

Pauta d'anàlisi de llibres il·lustrats i àlbums.

Format
És apaïsat o vertical?
La forma <ul style="list-style-type: none">· És quadrat?· És rodó?· És esbiaixat?· La forma està relacionada amb el contingut del llibre, amb l'argument?
La mida <ul style="list-style-type: none">· És gran?· És un llibre en miniatura?· És un llibre gegant?· Quin propòsit deu tenir que tingui aquesta mida?
Les textures: <ul style="list-style-type: none">· Quin tipus de paper s'ha triat per imprimir-lo?· Combina textures diverses (acetat, cartoné, paper mat, de ceba, paper brillant...)?· Aquestes textures tenen algun propòsit especial? Es relacionen amb el títol, amb els personatges, amb l'argument., amb la tipologia de llibre..? Altres elements: <ul style="list-style-type: none">· Elements en relleu.· Pestanyes que s'estiren.· Desplegables.· Rodes que giren.
Paratextos
El títol: <ul style="list-style-type: none">· És temàtic? És nominatiu? És misteriós? És onomatopèic? És interrogatiu?· Presenta un oxímoron (contradicció)?· Permet anticipar la problemàtica de la història?· Quina tipografia utilitza?· Quina trajectòria segueixen les lletres? Ho fan per algun motiu en especial?
Les cobertes: <ul style="list-style-type: none">· Hi ha il·lustracions? Quina relació tenen amb el títol?· Quins tons utilitza? Quina sensació transmet?· Quines informacions es poden inferir a partir de la informació que ens ofereix la coberta?
Les guardes: <ul style="list-style-type: none">· Són llises? De quin color són? Aquest color té algun significat especial, es pot relacionar amb la temàtica del llibre?· Són iguals la primera i la darrera?· Tenen algun dibuix o motiu relacionat amb la història que s'explicarà?· Ajuden a fer alguna hipòtesi sobre el contingut de la història?· La història comença a les guardes del llibre?· La història s'acaba a les guardes del llibre?· La guarda final: introdueix algun motiu que faci pensar que el final de la història es modifica?
Les pàgines de presentació i la portada: <ul style="list-style-type: none">· Reprodueixen el mateix que la coberta?· Donen alguna informació més sobre la història?· Permeten fer hipòtesis o anticipar algun conflicte?
Les dedicatòries: <ul style="list-style-type: none">· L'autor/a o l'il·lustrador/a han escrit alguna dedicatòria? L'acompanya algun element o il·lustració?

· Permeten fer alguna hipòtesi sobre el contingut de la història?
La pàgina de crèdits: · Hi ha algun element, text o il·lustració que permeti anticipar el contingut de la història?
Les biografies: · Ens afegeixen alguna dada rellevant?
La tipografia: · Quina tipus de lletra s'ha escollit? · La mida de les lletres és igual a tot el llibre? Hi ha canvis de mida? Amb què es relacionen? · Es produeixen ondulacions, pujades, baixades, ... del text? · Quin color s'ha triat per escriure el text? Es manté al llarg de l'obra? Per què es deu haver triat aquest color/s?
II·lustracions
La situació a la pàgina: · Són a tota plana? · Estan delimitades per un marc, causant així un efecte estàtic i convidant el lector a aturar-se més temps per observar-les? Sobrepassen aquest marc? · Estan centrades a la pàgina o descentrades ? · Es troben a les pàgines parelles o senars? · A cada pàgina n'hi ha una o n'hi ha més? · Com s'organitzen dins la pàgina els diferents elements de la il·lustració? Segueixen algun ordre, un ritme? · Quin efecte pretén aconseguir l'il·lustrador? Amb quina finalitat utilitza aquests recursos?
Angulacions o perspectives: · Qui figura que veu el que es mostra a la il·lustració, el protagonista o el lector? · El lector veu l'escena des de dalt (pla picat), com si dominés la situació? · El lector veu l'escena des de baix (contrapicat), se li presenta una situació que potser li pot resultar intimidatòria? Fa la sensació d'immensitat? · El lector s'ho mira des de davant (pla frontal), de cara a cara amb algun personatge amb qui es vol que creï empatia? · Hi ha zooms a la imatge? Amb quina finalitat els ha introduït l'il·lustrador?
Els plans o enquadraments: · Utilitza el pla general, potser amb la finalitat de mostrar el marc espacial i temporal de la narració? · Fa servir el pla mitjà i el pla americà, potser per substituir la descripció d'algun personatge o detalls d'una escena? · Utilitza el primer pla per copsar els sentiments d'un personatge, les expressions facials? · Usa el pla detall per focalitzar l'atenció en aspectes molt concrets, que són significatius per a la història?
Seqüències i ritme: · Les imatges s'orienten a la pàgina en el sentit de la lectura, convidant el lector a seguir un recorregut, definint moviment? · Són en canvi estàtiques, amb un marc, convidant el lector a aturar-se i contemplar? Com ho aconsegueix l' il·lustrador? · S'utilitza la il·lustració a doble pàgina per donar una sensació de temps dilatat? · S'utilitza una seqüència d'imatges a la mateixa pàgina per accelerar el ritme de la història? Tenen lloc diferents accions dins de la mateixa pàgina?
Procediment tècnic: · Quina tècnica ha utilitzat l'il·lustrador? (guaix, aquarel·la, collage, fotografia, tècniques mixtes...) · Utilitza materials transparents o més aviat compactes? Quines sensacions transmet? · Quin efecte deu voler aconseguir amb aquesta tècnica? · Es tracta d'una història poètica o més aviat d'una història real? S' hauria aconseguit el mateix efecte utilitzant una altra tècnica?
Ús del color: · Quins colors predominen al llarg de l'obra?

<ul style="list-style-type: none"> · Utilitza tons pastel? Usa colors intensos? Utilitza colors saturats? · Fa servir les mateixes tonalitats al llarg de la narració? · Els ambients que es recreen tenen tonalitats càlides? Són suaus? Són fosques? · Les imatges són en blanc i negre? · Utilitza algun color de forma simbòlica al llarg de l'obra? · Quins efectes deu voler aconseguir il·lustrador utilitzant aquestes tonalitats? · Podria aconseguir els mateixos efectes utilitzant una gamma cromàtica ben diferent? · Utilitza la llum i les ombres per ressaltar algun aspecte concret, per jerarquitzar personatges? · Fa un ús personal i simbòlic del color?
<p>Tipus d'imatge:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Les imatges que es reproduïxen, s'assemblen a la realitat? Són figuratives (identificables amb la realitat)? Són realistes? Són hiperrealistes? (amb molts detalls i molt semblant a la realitat). · S'utilitza una imatge abstracta per transmetre el missatge? L'il·lustrador ens mostra la seva particular visió de l'escena? · Són imatges simplificades de la realitat, amb la finalitat d'aproximar-se més als infants? (formes arrodonides, ulls grossos, figures desproporcionades...). · Les escenes que es recreen contenen imatges o altres escenes "amagades" al rerefons, que esperen ésser descobertes pel lector?
Text
<p>Tipus de text:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Es tracta d'un àlbum narratiu, que explica una història? · És no narratiu (un inventari de fets, o de coses, de pensaments, idees sobre una temàtica, coneixements...)?
<p>Estructura narrativa:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Com s'inicia la història? Permet al lector fer hipòtesis d'allò que vindrà després? · Presenta una estructura circular (el relat acaba al mateix lloc on ha començat, després de reparar-se el conflicte aparegut)? · El final de la història representa un retorn al punt de partida però amb canvis? (el protagonista ha trobat un nou equilibri, per tant el punt de partida ha canviat). · És una narració d'estructura lineal o cronològica (l'ordre de l'explicació coincideix amb l'ordre dels fets)? · El relat comença "in media res" (al mig dels fets, sense aclarir com han començat)? · Utilitza "flashback" (introdueix imatges del passat) o "flashforward" (introdueix imatges del futur)? · Es repeteix alguna seqüència, un patró, al llarg de la narració? (un fet, una expressió ...). · Es presenten altres històries dins de la història principal? (estructura de "nina russa"). · El text presenta estructures repetitives? <ul style="list-style-type: none"> o Per enumeració de coses, objectes, personatges... o Per encadenament entre el final d'una oració i el principi de la següent. o Diàlegs de preguntes i respostes. o Cantarelles, jocs de paraules, expressions que es repeteixen al llarg de l'obra...
<p>Ritme del text:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Presenta els fets de forma lenta i pausada? · Els presenta, al contrari, de forma accelerada? · Es manté el mateix ritme al llarg de tota la història? · Com aconsegueix l'autor/il·lustrador imprimir el ritme de la història? <p>Partició del text al llarg de les pàgines:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Hi ha frases que s'encavalquen en diverses pàgines, per convidar el lector a accelerar la lectura? · Hi ha fragments extensos de text, sense imatges que l'acompanyin? · Hi ha mots o frases curtes aïllades en una pàgina, per destacar-les?
Relació text-imatge
La imatge complementa el text:

<ul style="list-style-type: none"> · Es confia a la imatge la descripció de personatges, de llocs, d'escenes... per aconseguir que el text sigui més lleuger?
<p>La imatge amplia les possibilitats del text i permet desdoblar el fil argumental:</p> <ul style="list-style-type: none"> · El text explica la història principal, i la imatge n'explica una altra de paral·lela, la d'algun personatge, per exemple? · La imatge explica altres històries, a part de la que explica el text?
<p>La imatge posa en dubte la realitat del text:</p> <ul style="list-style-type: none"> · La imatge presenta indicis que allò que explica el text no és del tot cert? · La imatge descriu exactament el contrari del que ens explica el text?
Narrador
<ul style="list-style-type: none"> · Hi ha narrador? · Qui narra la història? · Està narrat en primera persona? El narrador és dins de la història? És el protagonista? És un personatge secundari? · Està narrat en tercera persona? El narrador és un observador que s'ho mira des de lluny, de forma objectiva? · El narrador s'ho mira des de fora, però es nota que està implicat afectivament en la història? · S'intueix que el narrador està d'acord amb la resolució de la història? · El narrador sembla que no estigui d'acord amb la resolució de la història? Aprova o desaprova les coses que passen al llarg de la història? · S'intercalen fragments de diàleg entre els personatges?
Tractament del temps
<p>Gestió del temps:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Els fets s'expliquen per ordre cronològic, tal com passen a la realitat? · Es descriuen flashbacks? · Transcorre molt de temps entre l'inici i el final de la narració? · El pas del temps segueix el mateix ritme al llarg de la narració? Hi ha moments en què corre més o menys?
Tipus de final
<p>La història acaba bé, té un final feliç?</p> <ul style="list-style-type: none"> · Acaba malament? · Té un final tancat, en què la majoria de conflictes queden resolts? · Té un final obert, en què no es tanquen tots els conflictes quan s'acaba la història? · Té un final ambigu, que pot conduir a diferents interpretacions? · Ofereix diversos finals? · El final era previsible des del començament de l'obra? · És un final totalment inesperat?
Protagonista
<p>Quins trets distintius se'n destaquen?</p> <ul style="list-style-type: none"> · Com es representen aquests trets per mitjà de la il·lustració? · Com evoluciona al llarg de l'obra? Se'n mantenen constants les virtuts/defectes? Milloren? Empitjoren? · El narrador mostra empatia pel protagonista?